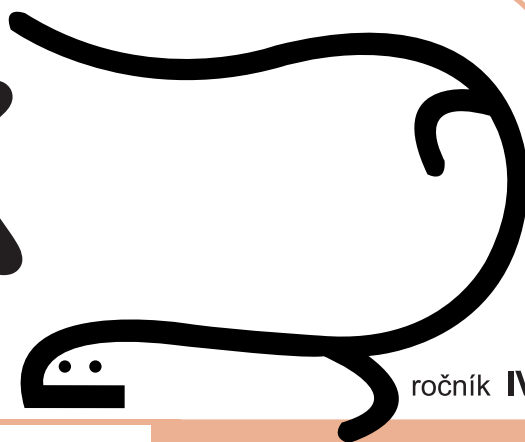

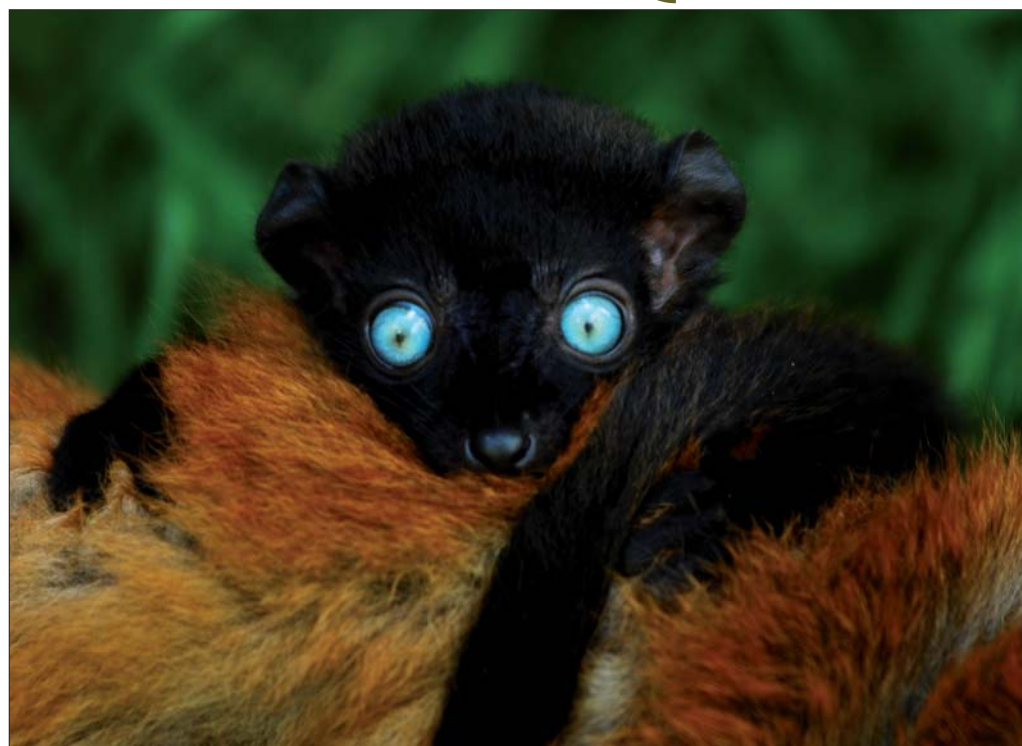
COLEK

časopis Zoologické zahrady Ostrava

PODZIM 2009

ročník IV.

Mládě lemura Sclaterova

Vážení přátelé a příznivci Zoo Ostrava,

dostává se vám do rukou čtvrté číslo časopisu Ostravský čolek. Dozvíte se v něm o většině z nejdůležitějších událostí, které se v naší zahradě uskutečnily v průběhu roku 2009.

Letošní rok bezpochyby byl, zejména díky podpoře zřizovatele Zoo Ostrava – statutárního města Ostrava, rokem zahájení a průběhu dlouho připravovaných staveb. Nová výstavba zásadním způsobem mění tvář naší dlouho opomíjené moravskoslezské zahrady a jistě přispěje k našemu společnému cíli - vytvoření místa, kde se budou dobře cítit nejen zvířata, ale i lidé.

Z mnoha staveb jen namátkou jmenuji dokončení rozsáhlého technického zázemí dendrologického oddělení – tj. skleníky včetně zdroje na biomasu, úspěšně probíhající výstavbu expozice Čitván – komplexu pro medvědy, hulmany, vydry, a další zvířata včetně 2 velkých akvárií, výstavbu voliér pro orly či expozici Papua. V závěru roku se pak konečně podařilo zahájit i komplexní rekonstrukci staré zchátralé dětské kontaktní zoo. O tom, že je nastoupená cesta modernizace zoo správná, svědčí i zvyšující se zájem ze strany veřejnosti a potvrzením toho je i skutečnost, že v r. 2008 byla naše zahrada vyhlášena nejen nejnavštěvovanějším turistickým cílem Moravskoslezského kraje, ale i 13. nejvíce navštěvovaným místem

v celé České republice. A věřím, že máme ještě na mnohem více. Už jen proto, že se nám právě v letošním roce podařilo získat pro naše slonice vhodné chovného samce, který se možná stane otcem prvních slůňat narozených v České republice!

Kromě zahájení řady důležitých staveb byl rok 2009 mimořádný i pokud jde o odchovy vzácných zvířat. Z mnoha a mnoha jmenuji alespoň některé – a lemura Sclaterův je nepochybně nejvzácnější z nich. Je to poprvé, kdy se mimo Madagaskar, západní Evropu a USA podařilo odchovat mládě tohoto kriticky ohroženého druhu modrookého lemura. Ostravským prvoodchovem byly pak i úspěšně přirozené odchovy supy hnědé a orlosupa bradatého. A co více, oba tyto majestátní vzácné dravce se v rámci mezinárodní spolupráce podařilo i vypustit do volné přírody ve Francii. Tyto mimořádné události jsou nejen oceněním práce zaměstnanců Zoo Ostrava, ale i vynikající propagací našeho města i celé České republiky. Především jsou ale naplněním jednoho z hlavních cílů moderních zoologických zahrad a konkrétní nápravou škod způsobených přírodě lidskou činností.

Přeji vám tímto příjemné a inspirativní čtení

Petr Čolas, ředitel

Akce v zoo

- 15. prosince - Mikuláš v zoo
- 19. prosince - Strojní stromečku v zoo
- 20. března - Jaro v zoo - zahájení komentovaného krmení zvířat.
- 4. dubna - Den ptactva - program na ptáčím téma, volný vstup pro návštěvníky s ptáčím příjmením
- 18. dubna - Den Země - program na ekologické téma
- 1. května - May Day – šelmy vyjí na poplach
- 1. června - Den dětí – pohádkový les pro děti

Aktuální přehled dalších akcí najdete na www.zoo-ostrava.cz.

CARNIVORE
EAZA EUROPEAN CARNIVORE CAMPAIGN

Kampaň EAZA na záchranu evropských šelem:

Kampaň Evropské asociace zoologických zahrad a akvárií "Carnivore campaign" vyhlášená loni v září byla prodloužena a rozšířena. Evropským šelmám a dalším čtyřem druhům predátorů bude věnována pozornost i celý následující školní rok 2009/2010. Ostravská zoologická zahrada se do kampaně od začátku aktivně zapojovala a zapojí se i v následujícím období. O pokračování kampaně a některých již konaných akcích se dočtete na straně 5.

Expozice Papua

Na Zemi během její existence žila spousta živočišných druhů. Zlomek z tohoto historického součtu žije i dnes. Země je odpradáva jejich kolébkou i hrobem. Všechny druhy se vyvíjejí, žijí a dřív nebo později vyhnou. Všechny, včetně člověka. Mnoho zajímavých druhů na Zemi žilo, vyvíjelo se a vymíralo podle přírodních pravidel a zákonitostí. Tak jako Země je laboratoří vesmíru, tak i ostrovy obklopené mořem jsou pozemskou kuchyní pro vaření nových, často z pohledu člověka zvláštních, impozantních či výjimečných druhů. A co pak ostrov, který je velký, leží v tropickém pásmu a navíc byl dlouho stranou vlivu všetečného moderního člověka? Takovýmto ostrovem je Nová Guinea — po Grónsku druhý největší ostrov na světě. Na rozdíl od Grónska však není zasněžený a zmrzlý, ale naopak kypí pestrým exotickým životem.

Pestrou krásu tohoto ostrova představíme také v Zoo Ostrava už v příštím roce, v pavilonu pod názvem Papua. Západní část Nové Guiney sice dnes patří Indonésii, ale právě Papuánci jsou původní obyvatelé zeměpisně celistvého ostrova. Papua by byl rozhodně vhodnější název ostrova. . . V expozicích, prezentující čtyři papuánské biotopy — **Velký bariérový útes, Batanta — pobřežní mangrove** (západ Nové Guineje), **Bystřiny deštného lesa** (východ) a **Pláže řeky Fly** (jih) můžete poznávat především nádherné zástupce plazů, želv, paryb a ryb.

A koho v Papui uprostřed Ostravska uvidíte? V expozici prezentující největší řeku jihu ostrova, řeku Fly, můžete spatřit dnes již vzácnou karetku novoguinejskou (*Carettochelys insculpta*), hvězdu této expozice. Její podobnost s mořskými karetkami však neznamena automaticky jejich vzájemnou příbuznost. Karetky byly kdysi velmi rozšířenou skupinou sladkovodních želv, ale do dnešních dnů přežil právě jen jediný druh z celé čeledi — ten z Nové Guineje. A čím si vás karetky získají? Především svým zjevem, který asi nejvíce vystihuje její anglické pojmenování „Pig-nosed turtle“ (někdy také *Fly river turtle*), ale také sympatickou potravní specializací — v přírodě se živí zvláště plody řídkovníků, a také velikostí až 70 cm! Spoluobyvatelem karetek bude i jiná želva — dlouhokrčka Siebenrockova (*Chelodina siebenrocki*). Dlouhokrčky jsou impozantní především svým předlouhým krkem, který dosahuje až 60 % délky krunýře! Výrazným druhem z této řeky je jistě i vývojově prastará ryba baramundi (*Scleropages jardinii*).

Hvězdu pobřežních mangrovů ostrůvku Batanta je první varan v Zoo Ostrava — stromový varan Macraeův (*Varanus macraei*). Stromoví varani obývají hlavně mangrove a lesy celého ostrova Nová Guinea, ale řada z nich se shodou okolností ocitla i na blízkých malých ostrůvcích, kde vytvořili především barevně zajímavé formy — druhy. A tak i na ostrůvku Batanta, západně od Nové Guineje, žije jeden z nich — černo modře zbarvený krasavec s chápavým ocáskem. Protože tuhle hvězdu budete možná muset ve spleti rostlin trochu hledat, nabídnou mangrove těm méně trpělivým také pohled na skotačivé ryby lezce, vodní kraby, ale také na bizarní agamy — hydrosaury (*Hydrosaurus amboinensis*).

Druhou parybou v Zoo Ostrava bude (po trnuchách v Malé Amazonii) vůbec první zástupce žraloků — jeden ze zástupců žralůčků rodu *Hemiscyllium*. Tito obyvatelé Velkého bariérového útesu budou zároveň hvězdami stejnojmenné expozice. Jako ostatní paryby mají i samci žralůčků myxipterygia (párové pářící orgány), ale na rozdíl třeba od trnuch nebo i jiných žraloků, kteří jsou živorodí, kladou samice žralůčků velká jikerná pouzdra, z kterých se později (asi po 70 - 80 dnech) líhnou mláďata.

V poslední expozici pod názvem Bystřiny deštného lesa uvidíte celou řadu zajímavých druhů z okolí města Popondeta. Bude zde želva krátkokrčka

Karetky novoguinejská

Varan Macraeův

novoguinejská (*Elseya novaeguineae*), která stejně jako dlouhokrčka patří do podřádu želv skrytohlavých. Ty na rozdíl od rozšířenějších želv skrytohrdlých ukrývají hlavu (s často dlouhým krkem) bočním stočením do krunýře, takže z krunýře nekouká zobák želvy, ale jedna strana hlavy. Ve vodě budou také zástupci bystrinných ryb — hlavačky a duhounci, např. duhounek žltlooranžový (*Pseudomugil furcatus*). V podrostu pralesa uvidíte také scinky obrovské (*Tiliqua gigas*) a na stromech agamy (*Hypsilurus godeffroyi*).

Zpestřením zvláště pro nejmenší bude také kontaktní tůňka v centru pavilonu, kde budou k vidění překrásné duhovky Boesemanovy (*Melanotaenia boesemani*) a modří raci rodu *Cherax*.

Celý pavilon je jakousi první etapou. V plánu je také průchozí voliéra při vstupu do expozice, kde si přijdou na své především milovníci papuánských ptáků, např. papoušků lori.

Pokud Vám stačí poznat alespoň zlomek bohatství živočišných druhů Papuy, nemusíte cestovat napříč celou koulí Země, stačí jen vyhledat v jízdním řádu trolejbusy směr Zoo Ostrava nebo zaparkovat autem před bránou zoo. Největší scink, modrý varan, draku podobný hydrosaurus, pohádkově vyhlížející karetky, přepestrý papoušek lori. Dříve na Zemi žila spousta druhů, které postupně nahrazovaly nové, modernější, adaptabilnější. Také na příkladu Papui se můžeme přesvědčit, že žádný druh tady nebude na věky. Ani my lidé. Možná, že člověk na Zemi ještě chvíli bude, ale řada druhů prezentovaných v pavilonu Papua už má i díky nám na mále. A tak vás zve na vzájemné poznávání teď, dokud jsme ještě všichni tady. . .

Čitván – nová expozice rybím okem

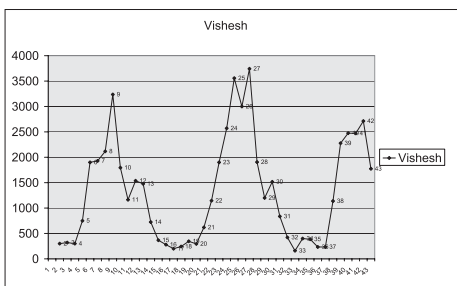
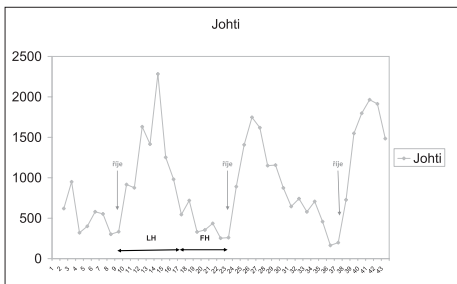
Nově stavěný pavilon s výběhy pro medvědy a hulmany (celý komplex je prezentován pod názvem Čitván) je zamýšlen především jako dlouho očekávaný nový domov pro ta zvířata ostravské zoo, která změnu podmínek k lepšímu potřebují velice naléhavě. V hlavním, téměř hektar velkém zalesněném výběhu budou žít medvědi ušatí společně se skupinou hulmanů posvátných. Oba vzácné a atraktivní druhy žijí dosud ve zcela nevyhovujících podmínkách. V malém výběhu při vstupu do komplexu budou dále vydry malé a binturongové. I tyto druhy si výrazně prostorově polepší. Všichni tito savci žijí mimo jiné v Nepálu, v Národním parku Čitván, pro většinu turistů spíše ve stínu takových hvězd, jako jsou indičtí nosorožci či tygři. Ve stínu všech savců pak žije pod hladinou řek množství zajímavých ryb. V centrální vyhlídce do výběhu medvědů a hulmanů tak budou mít návštěvníci možnost nahlédnout i do podvodního světa dvou nepálských řek. A protože každá z řek představuje trochu jiný biotop, mají i přibližně 6000 l a 8000 l velká akvária s prohnutými čelními skly svá pojmenování vycházející z místních názvů:

Kali Gandaki (dravá řeka) — pod hladinou této rychle proudící řeky můžete pozorovat středně velké a velké ryby, jako např. dravé jehlice sladkovodní. Zajímaví jsou také pakeříčkovci, různé druhy sumců a parem. Akvárium se spoustou kamenů a s rychlým proudem vody upoutá svou dravou a drsnou krásou.

Narayani (říční tůň) — pod hladinou tůně můžete vidět zcela jiný svět — spoustu zelených rostlin, kořenů stromů, nepřeborné množství drobných, ale barevných ryb. Upoutají velká hejna pamiček, sekavek a danií, pestří čichavci rodu *Colisa*, ale také zajímavé a v akváriích zcela nezvyklé rybí druhy.

Máte pocit, že jsme právě poodhalili jen malý, nicotný kousek podvodní říše naší zoo? Tak se po otevření expozice Čitván přijďte spolu s námi ponořit do tajemného rybího světa Nepálu a kouknout na svět velkých savců bystrým rybím okem.

Jiří Novák, zoolog

Kdy se sloni milují?

V Zoo Ostrava bydlí v současné době celkem tři sloní samice - Suseela, Johti a její dcera Vishesh. V květnu 2009 k nim přibyl dospělý samec jménem Calvin, k úplnému štěstí nám chybělo už jen mládě. Nejstarší Suseela (48 let) nikdy potomka neměla a tak její šance, že zabřežne jsou velmi malé. Naopak Johti (42 let) a Vishesh (12 let) jsou v dobrém věku, Johti porodila již několik mláďat a i Vishesh je připravena počít své první.

Sloni se milují po celý rok. Přesněji řečeno, jejich láska není vázaná na určité roční období jako u některých jiných zvířat (např. u jelenů na podzim), ale samice chodí do říje v pravidelných cyklech. U každé sloní samice (stejně jako u té lidské) je cyklus různě dlouhý, ale v zásadě lze říci, že přichází každé tři měsíce. Říje u sloních samic trvá zhruba 3-4 dny a pro lidské oko je bohužel neviditelná. Proto abychom si byli jistí, kdy se toto období blíží, bedlivě naše samice sledujeme.

Naši chovatelé odebírají slonicím jednou týdně vzorek moči, vždy ve stejný den a hodinu. Vzorky se přelívají do malých 3 ml zkumavek, zamrazí a zhruba jednou za 4 týdny jsou odeslány do laboratoře v německém Göttingenu. Zde dle množství hormonu progesteronu obsaženého v moči zjistí, v jaké fázi cyklu se samice právě nacházejí.

Na přiloženém grafu můžete vidět, jak takový výsledek a tedy cyklus u sloní samice vypadá. Obecně lze cyklus rozdělit do dvou částí: luteinizační (LH)

a folikulární (FH). Během folikulární fáze se připravuje vajíčko na uvolnění z tzv. Graafova folikulu (odtud název této fáze). Luteální fáze začíná po uvolnění vajíčka a je charakteristická vysokou hladinou progesteronu. A právě na začátku luteální fáze probíhá říje.

V této době jsou samice pro samce velmi lákavé, samec se aktivně dožaduje jejich společnosti, sleduje je, prozkoumává jim chobotem oblast genitálií. K páření dochází několikrát denně a mnohdy nelze zvířata vůbec oddělit, protože samec odmítá opustit svou vyvolenou. Jediné co můžeme dělat v tomto období, je nechat je spolu a čekat, až je láska přejde.

Tím ale naše testování moči nekončí. Pokud totiž po dobu minimálně 16 týdnů hladina progesteronu v moči neklesne, znamená to, že páření bylo úspěšné a samice je březí. Pak už jen zbývá začít s přípravami na porod, který nastane zhruba za 21 - 23 měsíců.

A jak to tedy vypadá s našimi slony?

Samec Calvin se krátce pro svým příjezdu do naší zoo úspěšně seznámil se všemi samicemi a došlo i k páření s Johti a Vishesh. A pak následovalo 16 týdnů čekání na výsledky. A ty nakonec potvrdily, že obě samice jsou s největší pravděpodobností březí! Protože si na případná slůňata budeme muset ještě delší dobu počkat, má ostravská zoo velkou naději získat v chovu slonů primát, neboť se takovýto úspěch v žádné z českých nebo slovenských zoologických zahrad doposud nezdařil.

Jana Pluháčková, asistentka zoologa a sloňáci

Beira – první měsíce života malé šimpanzí slečny

V loňském roce se ve skupině šimpanzů udála velká změna – výměna samců. Ze Zoo Krakov jsme k našim čtyřem samicím Hope, Maji, Ziře a Bambari přivezli nepříbuzného samce Sebastianiana. A tato velká změna přinesla své ovoce – samice Hope, která se stala Sebastianovou favoritkou, porodila v neděli 10. května 2009 mládě. Byl to její druhý porod. Ten první se odehrál před osmi a půl lety, kdy porodila samičku Bambari.

Porod proběhl v noci a ráno bylo mládě již suché, čisté a drželo se všemi čtyřmi končetinami na bříse mámy. Mělo černou srst a na zadečku bílý chomáček chlupů. Po snídani dospělých jsme viděli mládě sát mléko. Již od druhého dne začala matka s mládětem pravidelně cvičit. Cvičení spočívá v protahování rukou i nohou mláděte. Mládě první dny života prospalo a jen občas se jemně ozývalo. Matka Hope mládě nikomu nepůjčovala, jen své prvorozené dceři Bambari dovolila si na malé sáhnout. Prováděla také grooming - čištění srsti. Otec Sebastian je na mládě hrdý. Sedává vedle Hope a jen na ně kouká...

Po 14 dnech se začalo mládě zvědavě rozhlížet kolem sebe. Matka jej pokládala na břicho, poklepávala prsty na zádech a utěšovala. Zjistili jsme, že je to samička. Ve třech týdnech Hope dovolila Bambari hrát si s malou a to tak, že ji tahala za ruku. Ostatní samice Maja a její dcera Zira byly zvědavé a shlukovaly se u Hope. Matka byla zpočátku v groomingu

tak pečlivá, že malé srst trochu vyškubávala. V pěti týdnech začala Hope posazovat mládě do dřevité vlny před sebou. Procvičování také pokračovalo a někdy vypadalo dost drasticky, ale malé to zjevně nevadilo. V sedmi týdnech malá již natahovala ruce po potravě matky, více se rozhlížela a stávala se vnímavější. V osmi týdnech začala matka stavět mládě na nožky. Také jsme viděli, že už pusou zkoušelo zeleninu.

11. července 2009 proběhly v kruhovém výběhu symbolické křtiny a pro malou samičku bylo vybráno jméno BEIRA.

V deseti týdnech držela Hope malou Beiru jen za jednu ruku a taky ji poprvé na malou chvilku půjčila samici Maji. Ve třech měsících jsme konečně zahlídli ve spodní čelisti první zoubky. Beira už pár dní přijímala i tuhou potravu. Také vydržela stát déle na nožkách. Hope ji zatím nepouštěla, pořád malou držela. Sebastian je k Beire jemný, opatrně na ni sahal, chtěl ji čistit srst. Ostatním samicím už to Hope také dovolila. O týden později Beira udělala první krůčky. Matka ji držela za jednu ruku. Malá se začala batolit. Hope často dovolila Ziře, aby si s malou Beirou hrála. Sebastianovi se to moc nelíbilo, jako by žárlil. V 11 týdnech byly vidět i zoubky v horní čelisti. Už ochutnávala každé šimpanzí jídlo. Ve čtyřech měsících se podařilo Beire od mámy utéct, ale jen na metr daleko. Chtěla by se už sama pohybovat, ale matka ji to zatím nechce dovolit. Sebastian si hrál

s malou a je k ní opravdu něžný, hladil ji i poplácával. Ostatní samice se nenechaly zahanbit, chodí se s malou těšit. Hope začala dávat pít malé také z kelímku.

V pěti měsících je situace stejná, Hope stále drží Beiru za jednu ruku. Ve skupině teď bývají občas nepokoje. Sebastian začal mít zájem o další samici Ziru. A tak bude mít možná malá Beira brzy dalšího sourozence...

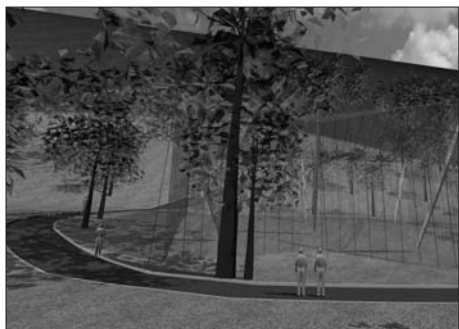
*Dagmar Marková a Karin Tančiboková
ošetřovatelky primátů*

Róza – legenda ostravské zoologické zahrady

Ve středu 7. října 2009 po kratší, ale těžké nemoci uhynula v ostravské zoologické zahradě samice hrocha obojživelného Róza. Byla služebně nejstarším zvířetem, které kdy ostravská zahrada chovala. A nejen to. Róza žila v naší zoo déle, než v ní pracují všichni její dnešní zaměstnanci! Je tedy více než na místě věnovat jí krátkou vzpomínku.

Róza se narodila v mnichovské zoologické zahradě (v tehdejší Německé spolkové republice) 20. června 1961. Její matkou byla hrošice Tanga (číslo plemenné knihy T125), která byla vůbec nejstarším známým hrochem na světě – dožila se úctyhodných 61 let. Narodila se v Lipsku a uhynula v roce 1995 v Mnichově. Jejím otcem byl syn Tangy samec Lutz II (T172). Lutz uhynul rovněž v mnichovské ve věku nedožitých 48 let a stal se třetím nejdéle žijícím samcem v Evropě. Róza (T263) tak měla dobrý předpoklad pro dlouhověkost.

Ve svých pěti letech opustila Mnichov a se svou mladší sestrou Dorou a bratrem Heinim odjela 25. května 1966 do královédvorské zoologické zahrady. Odtud po roce a půl, dne 16. listopadu 1967, zamířila – jako první hroch vůbec – do Ostravy. Sem k ní 13. července 1968 přišel její celoživotní partner – samec Honza pocházející ze Zoo Kolín nad Rýnem (rovněž v tehdejší NSR). Zde byla nejprve ubytována v pavilonu slonů v místech, která později sloužila tapírům. V r. 1975 přešla do nově postavené části pavilonu s přílehlým výběhem věnované chovu hrochů obojživelných, kde žila až do své smrti. Od léta r. 2007 využívala spolu s ostatními hrochy i druhý výběh postavený původně pro tapíry.

Návrat orla skalního (*Aquila chrysaetos*) do Moravskoslezských Beskyd – 4. rok projektu

Zoo Ostrava je i v letošním roce zapojena do tohoto úspěšného projektu, který probíhá již od r. 2006. Za tuto dobu bylo do beskydské přírody vypuštěno celkem 15 mladých orlů, z nichž doposud ve volnosti létá 12. Kromě participace na samotném vypouštění mláďat, budou v rámci tohoto projektu vybudovány v areálu ostravské zoologické zahrady dvě nové voliery jednak pro orly skalní a jednak pro orly mořské.

Více o projektu na www.orelskalni.cz

Róze s Honzou se 30. ledna 1972 narodilo vůbec první hroší mládě v celém tehdejší Československu! Takže zatímco se ostravská zoologická zahrada zapojila do chovu hrochů jako třetí a poslední v pořadí (po Praze a Dvoru Králové), první mládě patřilo Ostravě potažmo právě Róze. Byla to samička Dita, která byla ve třech letech prodána holandskému obchodníkovi Van den Brinkovi a její další osud je bohužel neznámý. Od té doby porodila Róza ještě devětkrát. Celkem se jí tak narodilo 10 mláďat (6 samců a 4 samice). Dva samci bohužel uhynuli ve věku několik dní, dalších 8 mláďat však bylo zdárně odchováno. Dne 22. října 1982 se pak Róze narodilo první vnouče. Těch se dosud podařilo odchovat celkem 9 (5 samců a 4 samice). A co je zvláště potěšitelné, že v současné době víme o minimálně třech pravnučích hrošice Rózy. Žijí v zoologických zahradách Praze, ve Vídni a v Bělehradě.

Róza tak odstartovala dnes úspěšný chov hrochů v naší zemi. S 30 narozenými mláďaty hrochů obojživelných je dnes ostravská zahrada neúspěšnější českou zoologickou zahradou. Poslední mládě se však Róze narodilo 19. prosince 1991. Nicméně tím její rodičovské povinnosti neskončily. Pomáhala totiž aktivně s výchovou potomků své dcery Katky (např. je kojila a bránila).

Jak již bylo řečeno, Róza uhynula v říjnu roku 2009 ve věku 48 let 3 měsíců a 30 dní v důsledku velmi silného zánětu spodní čelisti. V té době byla sedmou nejstarší žijící hrošicí v Evropě. Co je ale důležitější Róza byla spolu se slonicí Suseelou nejstarším zvířetem ostravské zoo. Na rozdíl od

Suseely však byla zvířetem, které prožilo v naší zoo vůbec nejdelší část svého života: konkrétně 41 let, 11 měsíců a 6 dní. Po jejím úhynu převzal toto prvenství její celoživotní partner – samec Honza.

Róza se tak stala legendou ostravské zoologické zahrady, která má hrochy obojživelné od r. 2005 jako své erbovní zvíře. Navíc od r. 2006 vede ostravská zoologická zahrada Evropskou plemennou knihu hrochů obojživelných. Jelikož námi vydávaná plemenná kniha zaznamenala v evropských zahradách pozitivní ohlas, byli jsme osloveni, abychom poskytli fotografii na titulní stranu Ročenky Evropské asociace zoologických zahrad a akvárií (EAZA) vydané pro rok 2006. A tak je na obale této ročenky zveřejněna hrošice Róza.

Plemenná kniha hrocha obojživelného

V červenci letošního roku vydala Zoologická zahrada Ostrava již třetí číslo Evropské plemenné knihy hrocha obojživelného (*Hippopotamus amphibius*). Obdobně jako v minulých letech i toto vydání obsahuje kompletní seznam hrochů obojživelných držených v evropských zoologických zahradách od r. 1850 (kdy přijel první hroch do Londýna) až do prosince 2008. Celkem se jednalo o 1316 jedinců, nicméně s ohledem na trvající nejasnosti v archívech řady evropských zoo, je třeba na toto číslo pohlížet pouze jako na orientační.

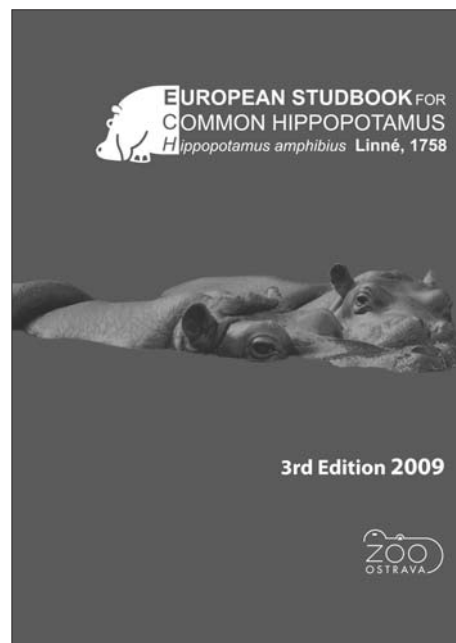
Stávající evropská populace čítá 198 jedinců v 73 zoologických zahradách, s nimiž aktivně spolupracujeme. V nich se v r. 2008 narodilo 15 hrochů, avšak pouze 9 z nich přežilo do konce roku. Mimoto dalších 8 dospělých hrochů uhynulo. Mnoho zoologických zahrad již ale hrochy nemnoží záměrně, protože prostor je omezený a případná mláďata by byl problém umístit. Takže evropská populace zůstává stabilní a plně soběstačná.

Výše zmíněná zjištění (jakož i řadu dalších) prezentovali pracovníci naší zoologické zahrady 18. září na 26. výroční konferenci Evropské asociace zoologických zahrad a akvárií (EAZA) v dánské Kodani. Na závěr bych rád poděkoval Ministerstvu

životního prostředí ČR, které vydávání plemenné knihy tohoto dnes již bohužel ohroženého druhu podporuje.

Jan Plubáček

Držitel Evropské plemenné knihy hrochů

Zoo Ostrava pro školy

Posláním moderních zoologických zahrad je zejména přispět k zachování biologické rozmanitosti chovem a odchovem ve volné přírodě ohrožených druhů. Neméně důležitou úlohou je rovněž výchova a vzdělávání široké veřejnosti v otázkách ochrany přírody a problematiky ohrožených druhů zvířat. Zoologická zahrada Ostrava ve vzdělávací i výchovné činnosti aktivně věnuje – nabízí řadu výukových programů a soutěží pro děti všech věkových kategorií i akce pro širokou veřejnost, a to v průběhu celého roku.

Nové výukové programy

Z pestré nabídky výukových programů představujeme tři nové programy:

- **Zvířecí jídelníček** – program pro žáky 1. stupně základních škol popisující potravní řetězec, adaptace zvířat na získávání různých druhů potravy, potravu zvířat v zoo
- **Orlí v ČR** – program pro žáky 2. stupně základních škol nastiňující problematiku orlů v České republice a představující záchranný projekt Návrat orla skalního do ČR
- **Ze světa rostlin** – první botanický program pro žáky 2. stupně základních škol realizovaný v jarních měsících v prostorách Botanického parku doplněný pracovními listy

Přehled všech výukových programů najdete na www.zoo-ostrava.cz v sekci „výuka a soutěže“. Zde jsou ke stažení také pracovní listy.

Konference pro učitele

V prosinci se uskuteční již třetí ročník konference „**Podíl zoologických zahrad při environmentálním vzdělávání, výchově a osvětě**“ určená ředitelům škol, koordinátorům EVVO, učitelům přírodovědných předmětů, vedoucím přírodovědných kroužků a dalším zájemcům. Jejím cílem je poukázat na poslání moderních zoologických zahrad v oblasti ochrany přírody, zdůraznit osvětovou a vzdělávací úlohu zahrad a dále prezentovat možnosti spolupráce škol i dalších vzdělávacích zařízení se Zoo Ostrava. Konference, jejíž realizaci finančně podpořilo Ministerstvo životního prostředí ČR, proběhne **10. prosince 2009** opět v prostorách Magistrátu města Ostravy (dopolední část) a v areálu Zoo Ostrava (odpolední část).

Kontakty:

www.zoo-ostrava.cz, sekce „výuka a soutěže“
tel.: 596 241 269, email: vyuka@zoo-ostrava.cz

European Carnivore Campaign 2009/2010

Evropská asociace zoologických zahrad a akvárií (EAZA) prodloužila na školní rok 2009/2010 kampaň na záchranu evropských šelem. V minulém roce bylo motto kampaně „Žít spolu“, v novém roce se motto změnilo na „Evropa bez jedů“. Zvířata Evropy ohrožuje vedle ztráty přirozeného prostředí a přímého pronásledování člověkem i znečištění jejich životního prostředí chemickými látkami (např. používáním chemických prostředků v zemědělství). K nejvíce ohrožené skupině patří vrcholoví predátoři (šelmy, dravci ad.), v jejichž těle může dojít k nebezpečné kumulaci těchto látek.

Ke dvanácti představitelům šelem tak přibyla ve druhém roce kampaně čtyři zvířata, které nepatří mezi šelmy, ale řadí se právě k vrcholovým predátorům. Jedná se o jednoho zástupce kytovců sviňuchu obecnou (*Phocoena phocoena*) a tři zástupce dravců supa hnědého (*Aegypius monachus*), supa mrchožravého (*Neophron percnopterus*) a orla královského (*Aquila heliaca*).

Jedna „šelmí“ aktivita za všechny:

Šelmovinky aneb pohádky a povídky o šelmách... trochu jinak.

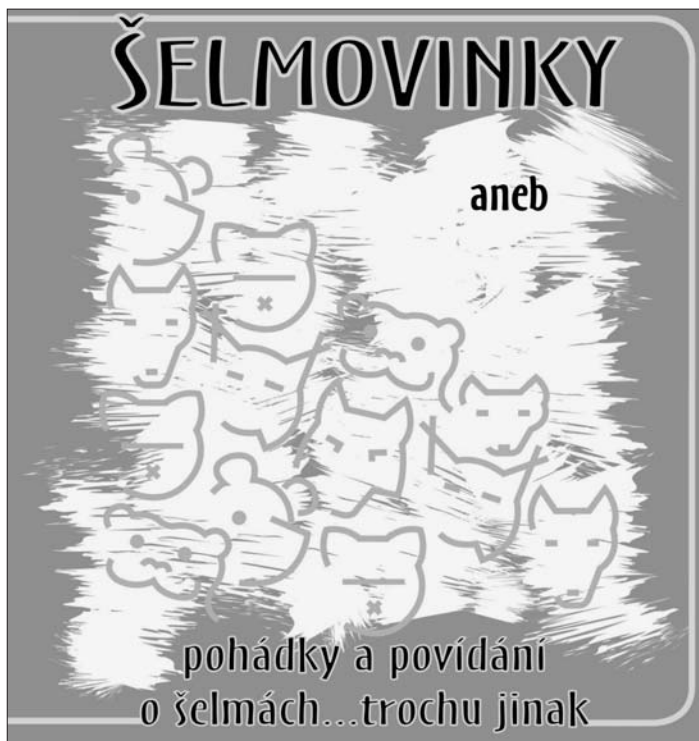
Evropské šelmy, obzvláště ty velké (např. vlk, medvěd), často vystupují v pohádkách a příbězích pro děti jako zlomyslná zvířata, která svým jednáním často lidem škodí a ubližují jim. Dětem se tak od útlého věku vštěpuje, že tyto šelmy jsou zlé a že jejich přítomnost v blízkosti lidí je nežádoucí. Bohužel tento mýtus je stále zakořeněn nejen v dětech, ale i v představách mnohých dospělých. To je bohužel častou příčinou konfliktů mezi lidmi a šelmami, které se postupně vrací do našich lesů a se kterými se tak lidé čím dál tím častěji setkávají. A pokud se lidé budou nadále bát žít v blízkosti šelem, budou tato zvířata stále čelit útokům ze strany lidí.

Zoo Ostrava tedy oslovila starší děti ze základních a středních škol, aby pro malé děti vymyslely pohádku či příběh o šelmách, kde tato zvířata vystupují v pozitivním světle. Děti se tak samy zamýšlely nad pozitivní úlohou šelem v přírodě a snažily se tuto skutečnost správně podat malým dětem pohádkovou formou.

Vznikl tak sborník pohádek nazvaný „Šelmovinky aneb pohádky a povídky o šelmách... trochu jinak“, který jsme rozeslali do mateřských škol a zařízení pracujících s dětmi předškolního věku v celém Moravskoslezském kraji. Věříme, že čtení pohádek o „hodných“ šelmách přispěje k vytváření pozitivního postoje vůči šelmám již od nejtělejšího věku a že si děti díky tomu zafixují tato zvířata jako nedílnou součást naší přírody. Vydání Šelmovinek finančně podpořilo Ministerstvo životního prostředí ČR.

Šelmovinky jsou k dispozici zdarma v Zoo Ostrava, příp. na www.zoo-ostrava.cz.

Jana Kovářová a Šárka Bartáková, pracovnice vzdělávání a propagace

Adopce zvířat

Naprostá většina zoologických zahrad není, a ani nemůže být, ekonomicky soběstačná. I my jsme proto odkázáni na nejrůznější formy pomoci. Na chovu zvířat a rozvoji naší zoologické zahrady se každoročně podílí mnoho návštěvníků – dětí, soukromých osob, společností i anonymních dárců. Díky této významné finanční podpoře tak můžeme realizovat projekty, na které by se jinak v našem rozpočtu nenašly prostředky. Nejvýznamnější část finančních prostředků na provoz a rozvoj zoologické zahrady poskytuje statutární město Ostrava, zřizovatel Zoo Ostrava. S dalšími náklady pomáhají také naši sponzoři a dárci.

Roční náklady na krmivo pro všechna naše zvířata přesahují 4 mil. Kč. Pro zajímavost uvádíme náklady na krmení některých z nich.

• Náklady za jedno zvíře na rok:

Slon indický	180.000,- Kč
Tygr ussurijský	133.000,- Kč
Lev indický	101.000,- Kč
Žirafa Rothschildova	57.000,- Kč
Medvěd usatý	31.000,- Kč
Šimpanz	24.000,- Kč
Hroch obojživelný	22.000,- Kč
Rys ostrovid	19.000,- Kč
Zebra Grévyho	15.000,- Kč
Klokan rudokrký	5.000,- Kč
Ara hyacintový	4.000,- Kč

• Náklady na krmivo za rok:

ovoce, zelenina	1.100.000,- Kč
maso	1.000.000,- Kč
krmná zvířata (hmyz, kuřata, králíci, myši, potkani)	900.000,- Kč
krmné směsi	600.000,- Kč
ostatní potraviny	400.000,- Kč
seno	250.000,- Kč

Jednou z možností, jak pomoci naší zoologické zahradě, je symbolická adopce zvířat. Hledáte-li originální dárek, můžete svým blízkým adoptivně z naší zoo věnovat. Uděláte tak radost nejen svým nejbližším, ale také hrochům, tygrům nebo třeba šimpanzům, kteří žijí v nevhodných podmínkách starých výběhů stejně jako mnoho dalších zvířat. Prostřednictvím adopce můžete přispět na jejich nové bydlení a celkové zlepšení životních podmínek. Řadě zvířat již finanční pomoc našich sponzorů životní podmínky značně zlepšila (patří mezi ně např. severské sovy, supi, hroši, papoušci, pandy nebo lemuři).

Více informací najdete na našich webových stránkách www.zoo-ostrava.cz nebo na tel.: 596 243 316. Kontaktovat nás můžete také prostřednictvím emailu info@zoo-ostrava.cz

Děkujeme!

Monika Ondrušová, asistentka ředitele

Děkujeme, že nám pomáháte!

Děkujeme Všem malým i velkým dárcům, kteří přispívají na chov zvířat a rozvoj naší zoologické zahrady. Vaši podpory si velmi vážíme!

Seznam sponzorů Zoo Ostrava 2009 (do uzávěrky vydání časopisu)

1. slovenská trawestie skupina Celebrity • ALBION alarm s.r.o., Ostrava • Auto Heller, s r. o. • Auto Novotný, s r. o. • Baláčkovi Miroslava a František, Ostrava • Baldíková Magdaléna, Havířov • Baran Pavel, Opava • Bauerovi Božena a Pavel, Dobrá • Berger Jakub, Ostrava • Berková Zuzana a Šustr Martin, Brno • Biňovcová Gabriela Ing., Ostrava • Boháčková Eva, Ostrava • Bosák Robert, Ostrava • Bublíková Pavlína, Valašské Meziříčí • Centr Group, a.s. • Čašová Veronika, Ostrava • Čerevka Zdeněk, Opava • Čermínová Libuše, Havířov • Černá Eva, Broumov • Čmelo Jaroslav, Bruntál • Divadlo Petra Bezruče, Ostrava - inscenační tým inscenace Divoká kachna • Douda Band • Drastich Aleš, Praha • Dubští Dagmar a Daniel, Orlová • Dudek Martin • Dudová Viktorie a Elenka, Ostrava • Dulanská Zuzana, Ústí nad Labem • Dvořáková Olga a Nečas Rudolf, Ostrava • Erben Radek, Ostrava • Fabičovicová Jana a Smolíková Olga, Frýdek-Místek • Faltýnková Petra • Fojtíková Gertruda, Hlučín • Foto Morava Kopřivnice • Galář Jan, Ostrava • Goodwill - vyšší odborná škola, s.r.o., Frýdek-Místek • Gupta Brij Mohan, Frýdek-Místek • Gymnázium Volgogradská 6a, Ostrava • Havránková Jaroslava, Ostrava • Heroldovi Gabriela, Václav a Vendula, Petřvald • Hitrádio Orion • Holenková Marie Ing., Frýdek-Místek • Hoňková Ivana Ing., Ostrava • Horáková Markéta • Horský lanový park Tarzanie • Hořáková Ivana • Hrbáček Tomáš, Vratimov • Hrib Jiří, Ostrava • Hřibová Marie, Ostrava • Hruška Ondřej • Hudecová Lenka, Frýdek-Místek • Hudečková Hana, Markvartovice • Hudečková Martina, Ostrava • Hůlková Magdaléna, Praha • Charlie Straight • Ivan Radek, Ostrava • Jan Świder, Český Těšín • Janák Vladimír, Ostrava • Janáková Daniela Ing., Ostrava • Janáková Iva a Lukáš, Ostrava • Janečková Silvie, Ostrava • Jaworská Kateřina • Jičínská Jana • Jindová Eliška, Planá nad Lužnicí • Juřicovi Michaela a Daniel, Hranice • Kaňová Kristýna a Beránek Petr, Trojanovice • Kantor dědinský • Kapsia David, Bystřice • KARFO velkoobchod, s. r. o. • Karkoškoví Eva, Ivo a Ondra, Ostrava • Kastnerová Eva, Havířov • Klišovi Petra a Pavel, Vratimov • Knápek Vladimír, Ostrava • Knotek Pavel, Brno • Kolářová Anežka, Havířov • Kolářová Renáta • Kolektiv pracovníků Tieto Ostrava • Komerční banka, a. s. • Konarští Šarlota a Boleslav, Orlová • Kostohryzová Barbora, Teplice • Košová Julie, Ostrava

• Kovářová Eva • Kozáková Petra, Frýdek-Místek • Kozlovská Svatava, Ostrava • Krajský soud v Ostravě • Krejčí Petra • Krevní centrum Fakultní nemocnice Ostrava • Krivčík František, Šenov • Kubačka Jiří, Petrovice u Karviné • Kudělová Jarmila, Vendryně • Kujtim Gjilkolli, Ostrava • Kunz Michal • Kurkovi Pavla a Jan, Ostrava • Laserové léčebné centrum Ostrava • Ležerné a vleže • Mácha David, Ostrava • Manželé Janusovi, Ostrava • Manželé Šuráňovi, Ostrava • Maštálřovi, Mosty u Jablunkova • Mičkoví Alexandra a Václav, Hrabyně • Mičkovský Emil - EMIDA • Michalík Jiří, Orlová • Mikulcová Petra, Hostašovice • Milata Libor Ing., Orlová • Moser Vítek, Hradec Králové • Moudrý Lubomír, Dvůr Králové nad Labem • MŠ Albrechtická 85, Krnov • MŠ Bruntálská 80, Krnov • MŠ Mateřídouška, Frýdek-Místek • MŠ Mozartova 9, Ostrava • MŠ Obecní 698, Albrechtice u Českého Těšína • Musil Petr • Mynářová Zuzana, Petřvald • Nadace ČEZ • Nadace OKD • Nedbálkovi Jana a Veronika, Ostrava • Něnička Karel, Ostrava • Nestlé zmrzlina ČR • Nitka Petr, Ostrava-Poruba • Nováková Anežka • Nové byty Ostrava, s.r.o. • Novomanželé Mlčákoví • Oddělení systémové podpory Fakultní nemocnice Ostrava • OGAR • Ostravák s partyju • OZO Ostrava • Petrová Zuzana, Frýdlant nad Ostravicí • Pietoňovi Danuše a Česlav, Ostrava • Piskořovi Michaela, Jakub, Barbora, Věra a Pavel, Ostrava • Plachá Alena, Ostrava • Plešková Jana, Nový Jičín • Plzeňský Prazdroj, a.s. • Pohlavá Irena • Profitem Group, s.r.o. • Puchálka Marcel, Ostrava • Pustějovská Kristýna, Dolní Lhota • Raida Lukáš, Ostrava • Ratimorská Lucie, Opava • Revnírní bratrská pokladna, zdravotní pojišťovna • Rolová Táňa, Ostrava • Rybářovy Petra a Lucie, Havířov • Rybářství Rychvald • Řecká obec Ostrava • Říhováská Veneta • Salon Hanka • Sedlář Jakub • Severomoravská plynárenská, a.s. • Sícovi Eva a Martin, Ostrava • Skupnicková Simona, Dolní Lutyně • Smetanová Tereza, Ostrava • Sosnová Jana, Havířov • Souček René • Soudní lékařství Ostrava • Soukromé gymnázium a Střední zdravotnická škola, Moravská 29/497, Havířov • Sova & Slamák • Sportovní klub vozíčkářů • SPŠCH ak. Heyrovského a Gymnázium, Střežšolská 1, Ostrava • SŠ Sýkorova 1, Havířov • Stanišová Barbara, Ostrava • Stareček Petr, Přerov • Statutární město Opava • Streichl Pepa, Ostrava • Střezšíř Jana a Pavel, Nový Jičín • Sýkorová Bronislava, Ostrava • Sysala Ivo

s rodinou, Janovice • Šarišská Růžena MUDr., Ostrava • Šíma Michal, Ostrava • Šimovi Eliška a Oskar, Nový Jičín • šipky-obchod.cz • Široká Svatava, Praha • Šišková Klára, Frýdlant nad Ostravicí • Šmíra - Print, s.r.o. • Šosták Jan, Ostrava • Šproch Zdeněk, Bílovec • Šrubářová Leona a Sýkora Roman, Ostrava • Štancl Štěpán, Ostrava-Poruba • Štancl Vojtěch, Ostrava • Štanclová Pavla, Ostrava • Štěpánová Klára, Moravský Krumlov • Švančarová Jana, Kravaře • Tabaková Jana a Jalůvka Dušan, Ostrava • Teichmannová Lucie, Úpice • Tobola Jiří - XT Servis, Šenov • Urbancová Květa, Pekárna „U Anděla“, Frýdek-Místek • Václavík Libor - LIBROS • Valasová Eva • Vašíčková Marie • Vida Tomáš, Ostrava • Vítkovice Tours, s.r.o. • Vítkovické slévárny, s.r.o. • Vítovec Marek, Ostrava • Vojtková Liana, Šenov • Volná Soňa, Petřvald u Karviné • Wojnarovi Jana a Václav, Sedliště • Zákaznické centrum společnosti GE MONEY v Ostravě • Zdravotní pojišťovna Ministerstva vnitra ČR • ZŠ 17. listopadu 1225, Kopřivnice • ZŠ a MŠ A.Kučery 20, Ostrava • ZŠ a MŠ Baška 137 • ZŠ a MŠ Chlebovice, Pod Kabáticí 107 • ZŠ a MŠ s polským jazykem vyučovacím, Nádražní 10, Třinec • ZŠ a MŠ Stonava - 1. stupeň, Hořany 51 • ZŠ a MŠ T.G. Masaryka, Ostravská 658/28, Bílovec • ZŠ a MŠ Třanovice 92 • ZŠ Albrechtice, Školní 20 • ZŠ B.Dvorského 1, Ostrava • ZŠ Čs. Armády 1026, Bohumín • ZŠ Dobrá 860 • ZŠ Gen. Píky 13A/2975, Ostrava • ZŠ Gorkého 1, Havířov • ZŠ Chrustova 24, Ostrava • ZŠ Jiřího z Poděbrad 3109, Frýdek-Místek • ZŠ K. Pokorného 1382, Ostrava, třída 4.B • ZŠ Kosmonautů 13, Ostrava • ZŠ Kosmonautů 13, Ostrava, třída 5.A • ZŠ Kpt. Jasioka, Havířov • ZŠ M. Pujmanové 17, Havířov • ZŠ Mánesova 1, Havířov • ZŠ Moravská 29, Havířov • ZŠ Na Nábřeží, Havířov • ZŠ Oldřišov, Sokolovská 11 • ZŠ pro žáky se spec. Vzděl. potřebami s.r.o., Aviatiků 462, Ostrava • ZŠ Slovenská 2936/61, Karviná • ZŠ Šeříkova 33, Ostrava • ZŠ Školní 1600, Rychvald • ZŠ Školní 246, Petřvald • ZŠ Školní 862, Orlová • ZŠ Školská 432, Karviná • ZŠ TGM Opava, Riegrova 13 • ZŠ Trnkovecká 55, Ostrava • ZŠ U kříže 28, Ostrava • ZŠ U Lesa 713, Karviná • ZŠ Vřesina U Hlučína, 21. dubna 6 • ZŠ Zelená 2, Havířov • ZŠ Zelená 42, Ostrava • Žamboši

KB

hlavní partner
Zoo Ostrava

Nejzácnější mládě roku 2009 – sameček lemura Sclaterova

Největším chovatelským úspěchem roku 2009 a jeden z nejzácnějších odchovů v celé historii Zoo Ostrava je narození mláděte lemura Sclaterova. Jedná se o historicky první odchov tohoto nesmírně vzácného druhu nejen v České republice, ale i v rámci celosvětové populace mimo Madagaskar, USA a západní Evropu. Ve své původní domovině na Madagaskaru patří ke kriticky ohroženým druhům. O tom, jak mimořádná událost to je, svědčí i fakt, že v celé Evropě se za poslední 3 roky podařilo odchovat jen jedno jediné mládě v Zoo Mulhouse ve Francii. Naše mládě se narodilo 10. května 2009 a je to sameček. Od svých ošetřovatelek dostalo jméno Ravu, což znamená malgašsky „šťastný“. Rodiče mláděte – samec Micha ze Zoo Kolín nad Rýnem a samice Melanie ze Zoo Mulhouse k nám přišli v r. 2004.

Radostnou událost však za několik měsíců poznamenala velmi smutná událost – přišli jsme o otce malého Ravua. Z důvodu závažného a nevléčitelného onemocnění musela být u Michy provedena eutanázie. Jeho páteř napadlo agresivní rakovinné bujení, které mu ve velmi krátké době způsobilo přerušení míchy a ochrnutí zadních končetin. Eutanázie byla tedy nezbytná. . .

Situace lemuru Sclaterových je nejen v přírodě, ale i v lidské péči velice vážná až kritická. V zoologických zahradách na celém světě žije pouze několik desítek zvířat, přičemž nejvíce je jich v Evropě. Aktuálně je zde chováno 30 jedinců. Ročně se bohužel narodí jen 1 až 3 mláďata, z toho většinou přežívá pouze jedno nebo žádné. Navíc se rozmnožují téměř stále stejní jedinci, proto je genetická základna lemuru Sclaterových stále užší a jejich populace stárne.

Úmrtí Michy představuje velkou ztrátu také proto, že dle koordinátora záchovného programu (EEP) pro lemury Sclaterovy byl geneticky nejcennějším lemurum tohoto druhu v Evropě. A zanechal po sobě jen jediné mládě, a to našeho Ravua. Tím pádem se malý Ravu stal geneticky velmi cenným zvířetem, a stal se tak jednou z evropských nadějí chovu lemuru Sclaterových. Věříme, že jeho mláďata brzy přispějí ke zvýšení populace tohoto vzácného modrookého primáta v lidské péči.

Jana Kanichová, ošetřovatelka primátů

Zoo Ostrava je zapojena do mezinárodního záchranného projektu „Sahamalaza“, který probíhá pod záštitou Asociace pro výzkum a ochranu lemuru a Wildlife Conservation Society.

Lemur Sclaterův (*Eulemur macaco flavifrons*) se vyskytuje pouze na malém území v oblasti Sambirano v severozápadní části Madagaskaru. Samec má srst zbarvenou černě, samice v různých odstínech od světle hnědé po rezavobnědou. Mláďata mají na rozdíl od rodičů takřka jednotnou barvu (tmavě hnědou samička a téměř černou sameček). Nejcharakterističtější a nezaměnitelná je pro tento druh lemura barva očí. Kromě člověka je to jediný primát na světě, který má modré oči. Dospělá zvířata dosahují hmotnosti do dvou kilogramů. Živí se ovocem, listy, květy, nektarem, semeny a drobnými bezobratlými (např. stonožkami). Ve volné přírodě je velmi málo prozkoumaným druhem a nejsou známy ani přesnější počty. Celková populace je odhadována na více než 1000, max. však 3000 jedinců. Nejvíce jsou ohroženi zejména rychlým úbytkem vhodných biotopů v důsledku devastace přírody domorodým obyvatelstvem. Pro tento druh existuje Evropský záchranný program a je o něm vedena Mezinárodní plemenná kniha. V České republice je chován pouze v Zoo Ostrava.

Jak si hrají zvířata v zoo

Ve volné přírodě tráví zvířata podstatnou část svého života vyhledáváním potravy, obranou před predátory, hledáním vhodného partnera. Tyto činnosti u nich v lidské péči více či méně odpadají a většinou je za zvířata řeší jejich ošetřovatelé. Abychom tedy zvířatům v zoo co nejvíce napodobili jejich život v přírodě, snažíme se jim zpestřit každý den. Těmto snahám se říká obohacování života zvířat chovaných v lidské péči neboli *enrichment* a zahrnují od podávání hraček a nových druhů krmení až po budování kálišť a drbadel.

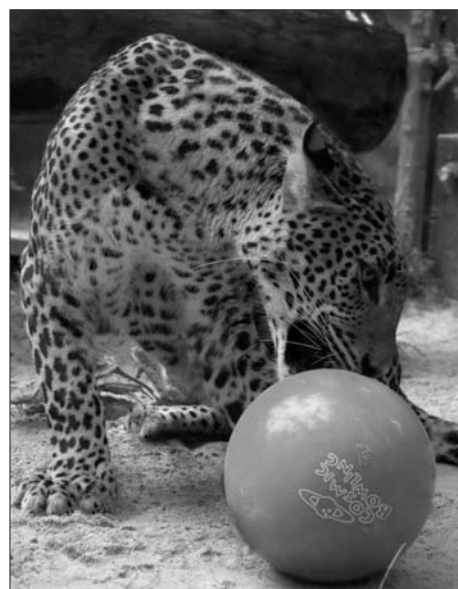
Ostravská zoologická zahrada se začala věnovat programu *enrichmentu* v r. 2002 jako jedna z prvních zoo v České republice. Nejdříve se začal obohacovat život našich šimpanzů. Každý den je tak pro ně připravena nějaká zábava, ať už se jedná o schované krmění, hračky či nové vůně. Později se k šimpanzům přidali i sloni, šelmy a další zvířata, a tak se *enrichment* stal každodenní součástí života našich zvířat.

Ošetřovatelé pro zvířata vymýšlejí řadu hracích prvků, což většinou není jednoduché. Při výrobě hraček existují určitá kritéria, která musí ošetřovatel dodržovat, aby nezpůsobil zvířeti zranění nebo nepohoršil svým dílem některého z návštěvníků. Popravdě

řeceno, kusy oblečení v tygří kleci nepůsobí zrovna dobrým dojmem.

Pokud jde o bezpečnost zvířete, neměly by se v jeho ubikaci objevit žádné ostré a drobné předměty, u kterých by hrozilo poranění či vdechnutí, dlouhá lana, do kterých by se zvíře v zápalu hry mohlo zamotat a popřípadě se i udusit, materiál ze silonových vláken, nadměrné a těžké předměty. Příkladů je opravdu nespočet.

Naopak mezi věci a materiály běžně používané při výrobě např. hracích prvků pro šelmy patří kartónové krabice, jutové pytle, plastové či papírové trubky, kopací míče zbažené vnitřní gumy, bowlingové koule, do kterých se schovávají kousky potravy, dále pak zvířecí trus, dřevitá a lamí vlna apod. Schovávání potravy, vyrábění nejrůznějších tvorů z přírodnin, na kterých si šelmy zkoušejí své lovecké umění, příprava krabiček s překvapením, vázání látkových uzlíčků a podobně je takovým „*enrichmentem*“ i pro samotné ošetřovatele. Výroba a vymýšlení stále nových aktivit je činnost poměrně náročná, protože pro správné fungování *enrichmentu* je důležitá pestrost a neustálá obměna. Energii a čas, který tomu ošetřovatelé věnují, však plnou měrou vyváží fakt, že zvířata se stávají pohyblivější a hravější, více se zajímají o okolní svět

a v mnoha případech vybočí z denního stereotypu. A právě to je účelem *enrichmentu*.

Jiří Štěrba, dobrovolný spolupracovník zoo

(Nutno zmínit, že při výrobě hracích prvků významnou měrou pomáhají dobrovolníci zoo. Pozn. red.)

Vzácné odchovy dravých ptáků

V letošním roce dosáhla ostravská zoologická zahrada mimořádného chovatelského úspěchu. Poprvé ve své historii zde bylo úspěšně odchováno mládě **orlosupa bradatého** (samička) a mládě **supa hnědého** (sameček). V obou případech byla mláďata od počátku pouze v péči svých rodičů, čímž se výrazně zvýšila šance na jejich další zapojení do reprodukce, příp. na jejich úspěšné vypuštění do volné přírody k posílení volně žijící populace těchto druhů. A v případě obou mláďat koordinátor chovu orlosupa bradatého i koordinátor supa hnědého rozhodli o jejich vypuštění do přírody francouzských Alp.

Sameček supa hnědého jménem Franc byl vypuštěn v oblasti Verdonekého kaňonu.

Samička **orlosupa bradatého** jménem Condamine byla vypuštěna v Národním parku Mercantour.

Obě tyto události naplňují jeden z hlavních cílů moderních zoologických zahrad, tj. přispět k zachování biologické rozmanitosti, a zároveň představují konkrétní nápravy škod způsobených přírodě lidskou činností.

Orlosup bradatý (*Gypaetus barbatus*) obývá ostrůvkovitě horské a vysokohorské oblasti Afriky, střední Asie, jižní Evropy a znovu také Alpy. V minulosti byl tento impozantní dravec právě zde člověkem vyhuben. Poslední zástřel je datován z r. 1913. V r. 1978 byl zabýjen mezinárodní projekt „Návrat orlosupa bradatého do Alp“, do kterého jsou zapojeny nejen evropské zoologické zahrady, včetně ostravské, ale také správy národních parků v Alpách, Světový fond na ochranu přírody (WWF) a také speciální chovné stanice. První orlosupi byli do volnosti vypuštěni na území Rakouska v r. 1986, tedy po 8 letech příprav. K prvnímu úspěšnému uvedení mláďat v přírodě však došlo až po 11 letech, což svědčí o tom, jak dlouhá a náročná je náprava předchozích činů člověka! Dnes v této oblasti volně žije asi 120 - 130 ptáků. Na území Rakouska, Švýcarska, Francie a Itálie dnes orlosupi již pravidelně hnízdí a doposud zde bylo úspěšně vyvedeno na 40 mláďat.

Sup hnědý (*Aegypius monachus*) obývá horská pásma až do výšky 4000 m n. m. v oblasti střední Asie a Pyrenejského poloostrova. Zalétá ale i do střední Evropy. Tak jako u řady jiných dravců, došlo také u supa hnědého k výraznému poklesu populace ve volné přírodě a nyní je tento druh v Červeném seznamu (IUCN Red List of Threatened Species) klasifikován jako zranitelný (Vulnerable). Rovněž pro supy hnědé existuje úspěšně běžící repatriční projekt návratu tohoto majestátního dravce do vybraných lokalit v Evropě, konkrétně ve Francii a na ostrově Mallorca, do kterého se svým letošním odchovem zapojila i ostravská zoo a bodlá se zapojit i v následujících letech. Na ostrově Mallorca byla populace v r. 1980 tvořena posledními 20 ptáky, ale díky jejímu posílení jedinci odchovanými v lidské péči vzrostla na současných 70 ptáků. Ve Francii, kde byl sup hnědý vyhuben, byl zabýjen repatriční program v r. 1992. V r. 1997 došlo k prvnímu hnízdění vypuštěných ptáků.

Proč jsou odchovy velkých dravců tak vzácné?

Protože je zde celá řada úskalí:

- draví ptáci dospívají poměrně pozdě (třeba až v 10 letech), takže musíme dlouho čekat a až po této době třeba zjistíme, že si pár neseď, že jeden z páru není spolehlivý v sezení na vejcích, že dokonce zabijí mládě, že... Během té doby může také jeden z páru uhynout atd.
- mívají často jen jedno vejce, maximálně dvě či tři za rok (v jedné snůšce), a navíc je častý kainismus (někteří orli, orlosupi), takže stejně pár odchová nakonec jen jedno mládě, pokud se mu daří
- ale to musí nejprve na vhodném místě, tedy i ve velké a vhodné voliéře postavit hnízdo a pak na vejci sedět dlouhou dobu (až 3 měsíce). Během tak dlouhé doby může samozřejmě o vejce přijít, například rozsednutím při neopatrné manipulaci, atakem ze strany volně žijících šelem, atd.
- po vylíhnutí mláďete nastává cca půlroční péče o mládě. Ne každé mládě se podaří odchovat, zde hraje velkou roli zkušenost páru a také je nutno zajistit klid pro hnízdění po celou dobu

Proč probíhají projekty na návrat velkých dravců do volnosti?

Protože řada velkých dravců byla člověkem pronásledována a z mnoha míst vymizeli. Jiní lidé dnes mají touhu napravit škody způsobené svým druhem. Člověk zjistil, že velcí dravci nepředstavují pro člověka ani nebezpečí, ale ani konkurenci. A naopak do přírody patří, stejně jako jiná zvířata.

Bez pomoci člověka by se dravci na většinu svých původních míst nevrátili, protože jejich původní prostředí bylo změněno. Navíc nejbližší volně žijící populace jsou často hodně vzdálené a izolované.

Jiří Novák, zoolog